

TA'LIM TIZIMIDAGI MUAMMOLAR

Alimova Oydinxon Turgunbayevna

Andijon viloyati Paxtaobod tumani

13-maktab rus tili fani o'qituvchisi.

Annotatsiya. Respublikamizning hozirgi davrdagi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish tamoyillari jahondagi taraqqiy etgan mamlakatlar qatoridan munosib o'rin olish uchun ma'naviy salohiyatimizni va iqtisodiy qudratimizni yanada oshirish, ularni XXI asr ilmiy-texnika taraqqiyoti talablariga javob beradigan tarzda qayta qurishni talab qiladi. Buning uchun yoshlarimiz dunyoqarashini o'zgartirish, ularning bilim va ma'naviyatlarini jahon andozalari darajasiga ko'tarish zarur.

Bugun jamiyat maktab oldiga: maxsus qobiliyatini ularning mustaqil bilishlarini maqsadga muvofiq ravishda rivojlantirishni vazifa qilib qo'ydi. Mazkur maqolada hozirgi kunda ta'lim tizimidagi muammolar haqida bo'ladi.

Kalit so'zlar: ma'naviy salohiyat, ta'lim tizimi, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, ilm-fan, texnika va texnologiyalar, zamonaviy usul.

“Hammamiz aziz farzandlarimiz hayoti va taqdirini o'qituvchi va murabbiylarga ishonib topshiramiz. Mana shunday beqiyos boylik posbonlari, kelajak bunyodkorlari bo'lgan bu mo'tabar zotlarga munosib hurmat-ehtirom ko'rsatishimiz kerak”, – dedi Shavkat Mirziyoyev.

Globalashuv davrida jahonda ilm-fan, texnika va texnologiyalar shiddat bilan rivojlanayotganini aslo ko'zdan qochirib bo'lmaydi. Bu esa o'z navbatida ta'lim, ilm-fan oldiga yangi talablarni ko'ndalang qo'ymoqda. Ta'lim tizimini muntazam isloh etish, o'qitishning zamonaviy usul va vositalarini takomillashtirish, ta'lim mazmunini boyitib borish, demak, bugungi kunning ham dolzarb talabi bo'lib qolaveradi.

Bugun amaldagi ta'lim tizimimiz zamonaviy, rivojlangan davlatlardagi kabi globalashuv talablariga javob bera olayaptimi? Ta'lim tizimida yechimini kutayotgan qanday muammolar bor? Kadrlar tayyorlash milliy tizimining globalashuv jarayonida bozor talablariga to'liq javob bermasligi, ta'lim tizimida o'quv jarayonining moddiy-texnika va axborot bazasi takomiliga yetkazilmaganligi, yuksak malakali pedagog kadrlarning yetishmasligi, hozirgi zamon talablariga mos o'quv-uslubiy va ilmiy adabiyotlar kamligi, fan, ta'lim va ishlab chiqarish o'rtasida o'zaro aloqaning zaifligi tizimdagi kamchiliklardan hisoblanadi.

Hozirgi kunda ta'lim tizimidagi muammolarni ko'rib chiqsak, Ta'lim jarayonini zamonaviy talablarga javob bermaydigan eskirgan o'quv dasturlari asosida tashkil etish yana bir muammolardan biri sanaladi. O'quv adabiyotlaridagi matn tushunish uchun “murakkabligi” va o'qitishning asosan nazariy jihatdan yo'naltirilganligi o'quvchilarda tanqidiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga imkon bermaydi,

o'qituvchilarning ijodiy yondashuvini cheklaydi. Ba'zi hollarda, tizimlilik yetishmaydi va shuning uchun boshlang'ich sinflarda olingan bilimlar yuqori sinflarda to'ldirilmaydi.

Byurokratiya. *Formalizm maktab hayotining barcha sohalarini oladi - elektron jurnallardan tortib, qog'ozbozlikgacha.*

Ta'limning pastligi. *Maktabdagi klassik dars 45 daqiqa davom etadi. Ulardan 10-15tasi tashkiliy masalalarga (hamma joyida bo'ladimi, kim navbatchi va 1 joyi), yana 10-5tasi uyni ushlab turish va quvvat sarflanadi. Sinf tinch bo'lishi va o'quvchilarning sabotajiga yo'l qo'yilishi sharti bilan yangi materialni qabul qilish uchun 15-20 daqiqa vaqt qoladi. Bunday rejim maktabdagi ta'lim sifatiga ta'sir qiladi.*

Yosh o'qituvchilarning malakasi pastligi. *Ta'lim sohaga bo'lgan tajribaning sustligi yosh va tajribali o'qituvchilarda namoyon bo'ladi. Bu yurtimizda zamonaviy maktab tizimida keng tarqalgan muammo.*

Birinchi bo'lib munosib ish haqi olish uchun ko'proq soat, sinfga rahbarlik qilish va o'qitish kerak. Shu bilan birga, o'qitish sifati ko'p narsalarni talab qiladi. O'qituvchilarning darslariga tayyorgarlik ko'rish uchun vaqti yo'q; og'ir yuk muqarrar jismoniy kuch va hissiy charchashga olib keladi.

Eskirgan ish usullari. *Keksa o'qituvchilar ko'pincha elektron hujjatga moslasha olmaydilar, eng muhimi, ular yangi avlod qadriyatlarini tushunmaydilar. Buning uchun, ular faqat "nafaqaga chiqqunga qadar hayotni qurish" uchun ishlashga borishadi va ba'zida noroziligini ochiq namoyish qiladilar. Ammo bunday o'qituvchilar ko'pchilikni tashkil qiladi va tekshiruvlar, shubhasiz, zamonaviy ta'limning kamchiliklaridir.*

Yuqoridagilardan kelib chiqib, xalq ta'limi sifatini oshirish quyidagi choralar bilan birgalikda amalga oshirilishi lozim:

- jamiyatda o'qituvchilarga nisbatan hurmatda bo'lish munosabatini shakllantirish, o'qituvchilar sha'ni va qadr-qimmatiga tajovuzlarning oldini olish;

- ta'lim sifatini oshirish va ijodiy yondashuvni qo'llashga qaratilgan Milliy o'quv dasturiga o'tish;

- Respublikadagi barcha maktablarda Prezident, ijodiy va ixtisoslashtirilgan maktablardagi o'quv jarayonini tashkil etishda qo'llanilayotgan ilg'or tajribadan foydalanish;

- "Pedagog xodimning maqomi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunini qabul qilish, o'qituvchilarni asosiy faoliyati bilan bog'liq bo'lmagan ishga va turli faoliyatga majburiy jalb qilish uchun javobgarlikning muqarrarligini ta'minlash;

- munosib ish haqi, ijtimoiy imtiyozlar va preferensiyalar bilan ta'minlash orqali o'qituvchining imidjini bosqichma-bosqich oshirish;

- barcha umumta'lim maktablarini, ayniqsa, mamlakatimizning chekka hududlaridagi maktablarni raqamlashtirish va lozim darajada moddiy-texnik jihozlanishini ta'minlash.

Muxtasar qilib aytganda, Bugungi kunda o'quv muassasalarini bitirib chiqayotgan o'quvchi va talabalarda mustaqil fikrlash layoqati to'la rivojlangan, deb bo'lmaydi. Ularda ilm-fan yutuqlariga, amaliyotga tayangan yechimlar qabul qilish uchun malaka

va bilim yetarli emas. Shu bois maktab, kollej va akademik litseylarni bitirgan yoshlarimizning ko'pchiligi mustaqil hayotda o'z o'rnini topa olmayapti. Sir emas, akademik litseylar va kasb-hunar kollejlari bitiruvchilarining taxminan 10 foizigina oliy o'quv yurtlariga birinchi yili o'qishga kirmoqda, xolos. Shu bois qo'shimcha ta'lim — repetitor xizmatiga katta ehtiyoj mavjud.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1. Zamonaviy o'qituvchining ideal qiyofasi // A.K.Aripova, K.S.Xodjayeva - ACADEMICIA: An International Multidisciplinary ..., 2020.*
- 2. Mejkulturnaya kommunikatsiya-kak neobxodimyy protsess globalizatsii // A.Aripova, 2019.*
- 3. Jonli so'z notqlik san'atining mazmun-mohiyatini tashkil etuvchi muhim vositadir // A.A.Xasanovna – American Journal of Social Science and Education..., 2021*
- 4. Madyarova S. A. va boshq. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat.- T.: IQTISOD-MOLIYA, 2009, 240 b.*

